

فعالیت

در شکل روبه‌رو شماره‌های طبیعی عدد 6^0 را نوشته‌ایم و بین آنها شماره‌های اول را مشخص کرده‌ایم. شما هم شماره‌های 6^0 را که اول نیستند، در یک منحنی بسته قرار دهید.

اگر شماره‌های طبیعی و اول عدد 6^0 یعنی ۲، ۳، و ۵ را در داخل دو آکلاد قرار دهیم و آن را با حروفی چون A یا B یا ... نام‌گذاری کنیم و بنویسیم $A = \{2, 3, 5\}$ ؛ در این صورت یک مجموعه تشکیل داده‌ایم و به هریک از عددهای ۲، ۳ و ۵ یک عضو مجموعه A می‌گوییم؛ پس مجموعه A دارای ۳ عضو است.

* شما شماره‌های مرکب عدد 6^0 را به صورت یک مجموعه بنویسید و آن را B بنامید. **باید عضو**
 $B = \{4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, \dots\}$
 * مجموعه شامل شماره‌های عدد 6^0 که نه اول باشند، و نه مرکب، چند عضو دارد؟ این مجموعه را نیز C بنامید و آن را نمایش دهید.
 $C = \{1\}$

* مجموعه D شامل همه شماره‌های دورقمی 6^0 را تشکیل دهید؛ این مجموعه چند عضو دارد؟ **۶ عضو**
 $D = \{10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, \dots\}$
 از رضا و احمد خواسته شد تا مجموعه شامل ۳ شماره زوج عدد 6^0 را تشکیل دهند. احمد نوشت: $\{4, 6, 10\}$ و رضا نوشت: $\{6, 10, 12\}$ به نظر شما چرا جواب‌های آنها با هم فرق دارد؟
 نتیجه: عبارت‌هایی شبیه این عبارت، که مشخص کننده یک مجموعه معین و یکتا نباشد، مجموعه‌ای را مشخص نمی‌کند.

در نمایش مجموعه‌ها، ترتیب نوشتن عضوهای مجموعه، مهم نیست و با جابه‌جایی عضوهای یک مجموعه، مجموعه جدیدی ساخته نمی‌شود؛ همچنین با تکرار عضوهای یک مجموعه، مجموعه جدیدی ساخته نمی‌شود؛ بنابراین به جای $\{3, 3, 4\}$ می‌نویسیم $\{3, 4\}$.

معرفی مجموعه

ما، در زندگی روزمره در صحبت‌ها و نوشته‌هایمان از واژه‌هایی مانند دسته، گروه و مجموعه استفاده می‌کنیم؛ برای مثال وقتی می‌گوییم «گروهی از ورزشکاران وارد ورزشگاه شدند»، نام ورزشکاران را مشخص نکرده‌ایم، در حالی که ما از مجموعه در ریاضی برای بیان و نمایش دسته‌ای از اشیای مشخص (عضویت این اشیاء در مجموعه کاملاً معین باشد) و متمایز (غیر تکراری) استفاده می‌کنیم.

فعالیت

۱- کدام یک از عبارتهای زیر مشخص کننده یک مجموعه است؟ مجموعه مورد نظر را نمایش دهید.

الف) عددهای طبیعی و یک رقمی (ب) چهار شاعر ایرانی (ج) دو عدد اول کوچکتر از ۱۲ $\{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9\}$

۲- با توجه به شرط متمایز بودن عضوهای یک مجموعه، جاهای خالی را پر کنید:

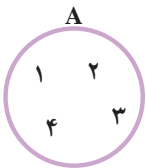
الف) به جای $A = \{1, 2, 1, 4, 5\}$ باید بنویسیم $A = \{1, 2, 4, 5\}$

ب) به دلیل تکراری بودن عدد ۵ در $B = \{5, 6, 5, 7\}$ آن را به صورت

$$B = \{5, 6, 7\}$$

می نویسیم.

اگر مجموعه A را به صورت $A = \{a, b, 5, 7\}$ در نظر بگیریم، برای نشان دادن اینکه a عضوی از مجموعه A است، می نویسیم $a \in A$ و می خوانیم « a عضو A است» و چون عدد ۴ عضو A نیست، می نویسیم $4 \notin A$ و می خوانیم «۴ عضو A نیست».

نمایش مجموعه‌ها با استفاده از نمودار ون: مجموعه را می توان با استفاده از منحنی‌ها یا خط‌های شکسته بسته نمایش داد؛ به عنوان مثال، نمایش مجموعه $A = \{1, 2, 3, 4\}$ با استفاده از نمودار ون به صورت مقابل است.

فعالیت

۱- با توجه به نمودار ون، که برای دو مجموعه A و B رسم

شده است، مجموعه‌های A و B را با عضوهایشان مشخص کنید.

$$A = \{a, b, c, s, f, k\} \quad B = \{s, f, k, m, n\}$$

۲- دو مجموعه $A = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$ و $B = \{5, 6, 7, 8\}$ را در نظر بگیرید:

دو مجموعه را با یک نمودار ون نمایش دهید. کدام عددها هم در منحنی بسته مربوط به A و

هم در منحنی بسته B وجود دارد؟ $7, 8$

۳- مجموعه عددهای دو رقمی و زوج اول را بنویسید و آن را E بنامید. این مجموعه چند

عضو دارد؟

$$E = \{ \}$$

«اگر در مجموعه‌ای عضو وجود نداشته باشد، آن را مجموعه تهی می‌نامیم و با نماد $\emptyset$ یا $\{\}$ نمایش می‌دهیم.» توجه شود که این مجموعه با مجموعه $\{0\}$ یا $\{ \emptyset \}$ که هر کدام دارای یک عضو هستند، یکی نیست.

۴- کدام یک از عبارات‌های زیر، مجموعه تهی را مشخص می‌کند؟

- (الف) عددهای طبیعی بین ۵ و ۶ (ب) عددهای صحیح بین -۱ و ۱
 (ج) عددهای اول و زوج (د) عددهای طبیعی یک رقمی و مضرب ۳ که اول باشد.

کاردرکلاس

اعداد طبیعی بزرگ‌تر از یک سه مربع و مکعب آن حاصل است

۱- سه عبارت بنویسید که هر کدام نشان دهنده مجموعه تهی باشد؛ سپس عبارات‌های خود را با نوشته‌های هم کلاسی‌های خود مقایسه کنید.

۲- سه عبارت بنویسید که هر کدام مشخص کننده مجموعه‌ای فقط با یک عضو باشد.

۳- عبارتهایی که مجموعه‌ای را مشخص می‌کند، با علامت $\in$ و بقیه را با علامت $\times$ مشخص کنید (با ذکر دلیل).

- (الف) چهار عدد فرد متوالی (ب) سه عدد طبیعی زوج متوالی با شروع از ۲
 (ج) عددهای اول کوچک‌تر از ۲۰ (د) سه شهر ایران (ه) شمارنده‌های عدد ۲۴
 (و) ۵ عدد بزرگ (ز) عددهای طبیعی بین ۲ و ۳
 ۴- مانند نمونه کامل کنید:

- A = {الف، ب، پ، ...، ی} مجموعه حروف الفبای فارسی
 B = {۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹} G
 C: مجموعه حروف a و b و عدد ۳ E مجموعه عددهای صحیح بین -۲ و -۳
 D = {۵} B مجموعه مضرب‌های طبیعی عدد ۴
 E = { } H مجموعه عددهای اول یک رقمی
 F = {۲، ۴، ۶، ۸} D مجموعه مضرب‌های اول عدد ۵
 G: مجموعه عددهای طبیعی بین ۲ و ۱۰ C {۳، a، b}
 H = {۲، ۳، ۵، ۷} F {۶، ۴، ۲، ۸}

۵- کدام یک از عبارات‌های زیر مشخص‌کننده یک مجموعه است؟ با نمودار و نشان دهید:

A (الف) عددهای صحیح مثبت و کمتر از ۱۰

B (ب) شماره‌های اول عدد ۱۹

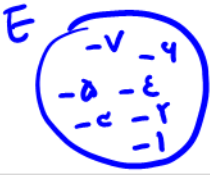
C (ج) عددهایی که شش وجه یک تاس معمولی را مشخص می‌کند.

D (د) جواب‌های معادله $2x+8=1$

E (ه) چهار میوه خوشمزه

$$2x = -7 \rightarrow x = -\frac{7}{2} = -3.5$$

F (و) عددهای صحیح منفی و بزرگ‌تر از -۸

تمرین

۱- متناظر با هر عبارت، یک مجموعه و متناظر با هر مجموعه، یک عبارت بنویسید و تعداد

عضوهای هر مجموعه را تعیین کنید:

A = {۱, ۸, ۲۷, ۶۴, ۱۲۵} الف) **مجموع اعداد صحیح کوچک‌تر از ۶** ← ۵ عضو

C = {۱۰} ب) **کوچک‌ترین عدد طبیعی در مرتبه** ← یک عضو

ج) عددهای طبیعی مضرب ۵ و کوچک‌تر از ۱۰۰: ۵, ۱۰, ۱۵, ۲۰, ۲۵, ۳۰, ۳۵, ۴۰, ۴۵, ۵۰, ۵۵, ۶۰, ۶۵, ۷۰, ۷۵, ۸۰, ۸۵, ۹۰, ۹۵

د) عددهای طبیعی بزرگ‌تر از ۴ و کوچک‌تر از ۵: { } ← **هیچ عضوی ندارد**

ه) عددهای صحیح منفی که بین ۴ و ۷ قرار دارد: { } ← **هیچ عضوی ندارد**

و) عددهای اول دورقمی که مضرب ۷ باشد: { } ← " " " "

۲- جاهای خالی را طوری کامل کنید تا عبارت حاصل، درست باشد.

الف) عبارت «۵ عدد طبیعی که بین ۱ و ۲۰ قرار داشته باشد»، یک مجموعه را مشخص نمی‌کند.

ب) مجموعه {۲, ۳, ۴, ..., ۹} دارای ۸ عضو است.

ج) مجموعه $A = \{0, \emptyset\}$ دارای ۲ عضو است.

د) با توجه به مجموعه $A = \{3, 5, 7, 9, 11\}$ ؛ داریم: ۵ عضو A است یا با نماد ریاضی، $5 \in A$

و ۱۲ عضو A نیست یا با نماد ریاضی، $12 \notin A$.

۳- سه مجموعه متفاوت بنویسید که عدد ۲ عضو آنها باشد.

